

Special thanks to:

Dolph Thierry, Jaco van Houselt, Jan van t Hul, Rienier Eilander en Aad Jordaans

Colofon:

Recording Engineer,
Dolph Thierry

Editing & mastering:
Jaco van Houselt

Cover & design:
Erika Koster | K.I.P label

Photo's:
Arend-Jan Westerhuis

Text:
Jaap Eilander

Recorded at:
Schiedam Westvest90

Recording date:
Septembre 3-5, 2014

Instrument:
Steinway & Sons D

Production & publication:
STH Records
The Netherlands
T. +31 (0)180 760 999
E. info@sthrecords.nl
W. www.sthrecords.nl

CD-number:
1414262

Jaap Eilander
BACH
bewerkt

1.	Nun komm, der Heiden Heiland (uit 18 Leipziger koralen voor orgel BWV 659, bewerking Ferruccio Busoni)	4.36
2.	Ertödt uns durch Dein Güte (uit cantate BWV 22, bewerking Walter Rummel)	2.02
3.	Wachet auf, ruft uns die Stimme (uit 6 Schübler koralen voor orgel BWV 645, bewerking Wilhelm Kempff)	4.41
4.	Ich ruf zu dir, Herr Jesu Christ (uit Das Orgelbüchlein BWV 639, bewerking Ferruccio Busoni)	3.13
5.	Befiehl du deine Wege (orgelkoraal BWV 727, bewerking Wilhelm Kempff)	2.13
6.	Chaconne (uit partita nr 2 voor viool BWV 1004, bewerking Ferruccio Busoni & Alexander Siloti)	14.36
7.	Intermezzo (uit Toccata, Adagio en Fuga in C voor orgel BWV 564, bewerking Ferruccio Busoni)	3.39
	Concerto in d klein (naar het hoboconcerto van Alessandro Marcello, BWV 974, bewerking Johann Sebastian Bach)	
8.	Andante	2.47
9.	Adagio	3.45
10.	Presto	3.00
11.	Siciliano (uit sonate voor fluit nr. 2 BWV 1031, bewerking Alexander Siloti)	2.25
12.	Prelude in b klein (uit Das Klavierbüchlein voor Wilhelm Friedemann Bach BWV 855a, bewerking Alexander Siloti)	2.44
13.	Prelude in g klein (voor orgel BWV 535a, bewerking Alexander Siloti)	4.13
14.	Air (uit orkestsuite nr. 3 BWV 1068, bewerking Alexander Siloti)	3.21
15.	Bouree (uit partita voor viool nr. 1 BWV 1002, bewerking C. Saint-Saëns)	2.18
16.	Die Seele ruht in Jesu Händen (uit cantate BWV 127, bewerking Harold Bauer)	5.45

Eveneens een Duitse pianist was **Walter Morse Rummel** (1887 – 1953). Hij studeerde piano bij Leopold Godowsky. Ook maakte hij bewerkingen van orgelwerken en delen uit cantates van Bach zoals *‘Ertödt uns durch Dein Güte’* uit cantate BWV 22.

Harold Bauer (1873 - 1951) was een Engelse pianist en violist. In 1883 maakt hij zijn debuut als violist, toerde vervolgens negen jaar door Engeland waarna hij piano ging studeren bij o.a. Ignacy Paderewski. Bauer maakte enkele Bach-bewerkingen zoals *‘Die Seele ruht in Jesu Händen’* uit cantate 127.

Tekst Jaap Eilander

“Bach ist anfang und Ende aller Musik” (Max Reger)

Jaap Eilander studeerde piano bij Mikhail Markov aan het ArtEZ-Conservatorium te Enschede en rondde deze studie in mei 2009 succesvol af. Hij vervolgt momenteel zijn studie bij Marietta Petkova. Hij trad op o.a. in het Concertgebouw Amsterdam en was ook te horen op de internationale kunstbeurs TEFAF. In 2001 won hij de eerste prijs op het regionale Petrof Concours. In 2008 werkte Jaap mee aan de opening die koningin Beatrix verrichtte van het Nationaal Muziekkwartier in Enschede. Jaap Eilander geeft regelmatig concerten, als solist en als begeleider bij koren en zangers. Samen met

zijn vader, organist Peter Eilander, vormt hij een duo orgel & piano en piano quatre-mains. Zij namen een cd op in de Philharmonie van Haarlem. In 2011 heeft Jaap zijn eerste solo cd opgenomen met werken van Schumann, Chopin, Liszt en Prokofiev. Als pianodocent is Jaap Eilander verbonden aan Muziekstudio Merel in Deventer en heeft hij een eigen lespraktijk. Info www.jaapeilander.nl

Jaap Eilander studied piano with Mikhail Markov at the ArtEZ Conservatory of Enschede. This study was successfully completed in 2009. He currently continues his studies with Marietta Petkova. He has performed at the Concertgebouw Amsterdam and was also featured on the international art fair TEFAF. In 2001 he won first prize in the Regional Petrof Competition. In 2008 Jaap played piano at the opening by Queen Beatrix of the Nationaal Muziekkwartier in Enschede. Jaap regularly performs as soloist and as accompanist for singers and choirs. Together with his father, organist Peter Eilander, he formed a piano and organ duo and a piano duo. They did record a CD in the Philharmonie Haarlem. In 2011 he recorded a solo cd with works of Schumann, Chopin and Prokofiev. He has now a private teaching practice and he teaches piano at Music school Merel in Deventer. Info www.jaapeilander.nl

Alexander Siloti (1863 - 1945) was een groot Russisch pianist, dirigent, componist en impresario. Hij studeerde af aan het conservatorium van Moskou met de gouden medaille voor zijn muzikaliteit, techniek en muzikale persoonlijkheid.

Deze Alexander, een volle neef van Sergei Rachmaninov, was een leerling van Franz Liszt die hem *Silotissimus* noemde om zijn superieure pianistiek. Siloti trad veelvuldig op als solist en doceerde van 1886 tot 1890 aan het conservatorium van Moskou. In 1888 werd hij daar docent piano van o.a. Rachmaninov. Zoals zoveel leerlingen van Liszt (d'Albert, Tausig, Von Bülow) maakte ook Siloti bewerkingen. Zijn bewerking van Bachs *prelude in b*, (Siloti gebruikt hier materiaal uit de Prelude van Das Wohltemperierte Klavier in e klein en uit het Clavier Büchlein für Wilhelm Friedemann Bach) is wereldberoemd geworden. Dat was niet in de minste plaats te danken aan de Russische concertpianist Emil Gilels (1916 - 1985) die het op zijn concerten uitvoerde. Hier volgt een beschrijving van een aanwezige luisteraar tijdens een concert (1965?) toen Gilels dit werk als toegift speelde:

At the concert's close the audience jumped to its feet. His first encore consisted of a work I had never heard. It seemed to rise from the Well Tempered Clavier, but wasn't the same at

all. Some exquisite hand had redrawn it in a way I couldn't imagine. At this encore's end, the audience offered a greater tribute yet: silence, stillness, a vast sigh, and only then a rolling and tidal ovation. This small encore had stolen the show. Backstage afterward, I asked Gilels about it: The music is out of print. He never made records. No one knows him now. This was Siloti! Een ander voorbeeld van deze 'exquisite hand' is te zien in *Air uit de derde orkestsuite*. Een even geniale als simpele oplossing voor de eerste noot: de lange fis die op een piano na verloop van tijd niet meer hoorbaar zou zijn geweest.

De pianist **Wilhelm Kempff** (1895 - 1991), behorend tot de Duitse *Grote drie* samen met Giesecking en Backhaus, studeerde piano en compositie aan het conservatorium van Berlijn. In 1917 won hij tweemaal de Mendelssohnprijs (een studiebeurs), zowel voor pianospel als voor compositie. Hij kreeg naam als vertolker van muziek van Schubert, Brahms en vooral Beethoven, van wie Kempff alle sonates opnam. Daarnaast was hij actief als componist. Vanaf 1920 hield hij zich bezig met het maken van bewerkingen van muziek van Barokgrootmeesters als Händel en Bach, misschien wel geïnspireerd door Busoni van wie hij een concert in Berlijn had bijgewoond. Hij besempelde Busoni als een 'sound artist'.

BACH-BEWERKT 2014/2015

Vraag een musicus wie de belangrijkste componist in de westerse, klassieke muziek is en je zult veelal als antwoord krijgen:

Johann Sebastian Bach.

Prof. Dr. Bernet Kempers (muziekwetenschapper) schreef: *"Nooit heeft er een indrukwekkender dynastie van componisten geleefd dan het geslacht Bach. Het was vanzelfsprekend dat elke telg uit dit geslacht musicus werd"*. Deze dynastie leverde grote componisten op, maar op 21 maart 1685 werd de allergrootste geboren: **Johann Sebastian Bach**.

Hij schreef meesterwerk na meesterwerk, niet voor zichzelf, maar om God te prijzen, altijd zijn composities ondertekenend met: Soli Deo Gloria.

Het is moeilijk voor te stellen dat er een tijd geweest is dat zijn muziek weinig uitgevoerd werd. Na zijn dood in 1750 werd Bachs muziek hoogstens als lesmateriaal gezien. Zeker niet als concertmuziek. Ook speelde mee dat zijn muziek vaak voor een gelegenheid werd gecomponeerd (bijvoorbeeld een cantate voor een bepaalde zondag). Na één keer uitvoeren, verdween het weer in de kast.

Door de Bach-transcripties van Franz Liszt en anderen werd zijn muziek meer onder de aandacht gebracht. Felix Mendelssohn voerde in 1829 de Matthäus Passion weer uit (in de concertzaal!) Dit werk had bijna 100 jaar niet meer

geklonken. Het was ook Mendelssohn die de eerste bewerking (voor viool met pianobegeleiding) maakte van de Chaconne.

Wat is een transcriptie eigenlijk? Een transcriptie (of bewerking) is een bestaand stuk overzetten naar een andere vorm, in een nieuw jasje steken. Een muziekstuk over een muziekstuk dat bestaansrecht heeft (of krijgt) naast het origineel. Een goede pianotranscriptie maakt gebruik van alle mogelijkheden die de piano te bieden heeft.

In de tweede helft van de 19^e eeuw was het erg gebruikelijk om bewerkingen van bestaande muziek te maken. Onder andere Liszt, Busoni, Godowski, Siloti, Reger en Saint-Saëns stonden daar bekend om. Van veel symfonieën, opera's en kamermuziek werd een klavieruitreksel, een bewerking of wel een parafrase gemaakt. De piano was bij uitstek het instrument om muziek verder te verbreiden omdat dat instrument in veel huizen te vinden was. Radio en internet waren er nog niet en ook het concertbezoek was nog niet zo als we dat nu kennen.

Het maken van bewerkingen werd al door Bach gedaan. Hij gebruikte muziek van bijvoorbeeld Vivaldi en Marcello, zoals het *Hoboconcerto in d* waarvan hij een bewerking voor solo klavecimbel maakte, wat door Albert Schweitzer bekritiseerd werd: *"Iemand als Bach heeft het werk van andere componisten niet nodig"*.

Het werd als een eer gezien wanneer een collega-componist je werk belangrijk genoeg achtte om daarmee aan de slag te gaan. Het betekende ook het bereiken van een groter publiek.

Ook hergebruikte Bach zijn eigen werken vaker voor een andere instrument of een andere gelegenheid.

Liszt schreef veel pianomuziek en transcripties (vooral voor zijn uitgebreide concert-tournees om zijn virtuositeit te kunnen etaleren) en bracht daarmee de pianotechniek op een hoger plan. Hij maakte onbekende werken van 18^e en 19^e eeuwse componisten beschikbaar en bekend onder een groter publiek en promootte muziek van collega-componisten op zijn vele concerten (denk aan de orgelwerken van Bach, de liederen van Schubert en aan de opera's van Franse en Italiaanse makelij).

Voortbordurend op Liszt ging Ferruccio Busoni nog een stapje verder. Hij ging daarbij zover dat het leek alsof Bach over alle mogelijke muzikale middelen van de 20ste eeuw zou hebben beschikt.

Zijn bewerkingen staan vol met aanwijzingen voor dynamiek, pedaal en voordracht. Alle mogelijkheden van bijvoorbeeld het orgel, pedaaltonen, akoestiek, klankeffecten en veranderingen door middel van register- en manuaalwisselingen, bootste hij na op de piano.

Zijn bekendste bewerking van Bachs orgelkorallen is *Nun komm' der Heiden Heiland*. De langzaam bewegende bas speelt de organist op het pedaal, de harmonieën en cantus firmus verdeeld over de manualen. Dit moet de pianist allemaal met tien vingers zien te realiseren. Op deze cd speel ik dit werk in de bewerkingen van Wilhelm Kempff.

De bewerking van Busoni heb ik al eens eerder opgenomen.

Ferruccio Busoni (1866 – 1924) werd gezien door velen als de grootste pianist aan het einde van de 19^e eeuw, begin 20ste eeuw. Deze zogenoemde *Mr. Bach-Busoni* was van Italiaanse komaf. Toen hij in 1888 de Thomaskirche van Leipzig binnen liep, werd er op dat moment op het orgel een werk van Bach gespeeld. Diep onder de indruk maakte de pianist en componist Busoni diezelfde week nog een pianobewerking van het gehoorde orgelstuk. Bijzonder, want toen de jonge Busoni opgroeide, werd de muziek van Bach niet veel hoger aangeslagen dan de oefeningen van Czerny (!). Naast zijn vele bewerkingen, verzorgde hij ook uitgaven van werken van Bach en componeerde hij ook vrije pianowerken. Niet alleen orgelwerken zette hij om voor de piano, ook vioolmuziek. Zoals de *Chaconne*, het vijfde en laatste deel uit de tweede partita voor vioolsolo, wellicht het meest

baanbrekende stuk muziek uit het vioolrepertoire. Niet voor niets omschreef Robert Schumann dit later als: *“eines der wunderbarsten, unbegreiflichsten Musikstücke”*.

Naar alle waarschijnlijkheid is Bach begonnen met het componeren van zijn Sonaten en Partita's voor de viool toen hij hofkapelmeester was in Weimar waar hij de beschikking had over een uitstekende violist. Een Chaconne is een langzame, vroege Spaanse dans in een driekwarts maat, met een groot aantal variaties op een obstinate bas. Langs 64 variaties op hetzelfde patroon verlangt Bach

het uiterste van de speler. De variaties lopen in een vloeiende beweging in elkaar over.

Notenvoorbeeld Chaconne:

Er zijn verschillende bewerkingen gemaakt van dit stuk. De eerste was van Mendelssohn. Brahms maakte een pianoversie voor de linkerhand (zeer vernieuwend in die tijd). De beroemdste is die van Busoni (1892). Op deze cd speel ik de versie van Alexander Siloti, gebaseerd op die van Busoni.

